

Віктор М. Нижник, Віктор П. Лещук
**МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
СПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

У статті визначено механізм стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств. Запропоновано його структуру та елементи. Визначено особливості застосування механізму стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств.

Ключові слова: інновації; промислові підприємства; інноваційна спроможність; конкурентоспроможність.

Рис. 1. Літ. 10.

Віктор М. Нижник, Віктор Ф. Лещук
**МЕХАНИЗМ СТИМУЛИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ
СПОСОБНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

В статье определен механизм стимулирования инновационной способности промышленных предприятий. Предложена его структура и элементы. Определены особенности применения механизма стимулирования инновационной способности промышленных предприятий.

Ключевые слова: инновации; промышленные предприятия; инновационная способность; конкурентоспособность.

Viktor M. Nyzhnyk¹, Viktor P. Leshchuk²
**MECHANISM OF ENHANCING THE INNOVATIVE CAPACITY
OF INDUSTRIAL ENTERPRISES**

The article suggests a mechanism of enhancing the innovative capacity of industrial enterprises. Its structure and elements are presented. Peculiarities of applying this mechanism to foster the innovativeness of industrial enterprises are determined.

Keywords: innovations; industrial enterprises; innovative capacity; competitiveness.

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання та розвиток глобалізаційних процесів стають підґрунтям для ефективного функціонування економіки знань, забезпечують економічний поступ суспільства, формують інноваційну культуру, інноваційну свідомість, інноваційну інфраструктуру та інноваційно-управлінський тип мислення. Відтак, промислові підприємства прагнуть перебудувати свій бізнес під впливом нових закономірностей, які стають визначальними у світовій та національній економіках. Ними є стрімкий розвиток та використання інноваційних процесів у всіх секторах діяльності підприємства, формування основ конкурентоспроможності та інноваційної спроможності.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання інноваційної спроможності країн можна знайти в працях таких вчених, як: Я.Б. Базилюк [6], Я.В. Белінська [6], А.І. Бутенко [1], О.П. Гармашова [2], С.В. Давиденко [6], Я.А. Жаліло [6], В.А. Комаров [6], Є.В. Лазарева [1] та ін. Проблемами побудови механізму стимулювання займалися такі науковці, як С.М. Ілляшенко [4], В.М. Нижник [5; 7], І.В. Нижник [8], М.В. Ніколайчук [7], О.М. Полінкевич [9], Ю.С. Шипуліна [4].

¹ Khmelnytskyi National University, Ukraine.

² Lutsk Training and Consulting Center of Ternopil National Economic University, Ukraine.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. У працях закладене вагоме методологічне та методичне підґрунтя для дослідження проблем механізму стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств. Однак, незважаючи на різноплановість та глибину проведених досліджень, питання всебічного та ґрунтовного вивчення механізму стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств залишається недостатньо вивченим.

Метою дослідження є розробка механізму стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств, за допомогою якого можна було б підвищити рівень конкурентоспроможності підприємства.

Основні результати досліджень. Під інноваційною спроможністю економіки в найзагальнішому вигляді будемо розуміти здатність промислового підприємства створювати і використовувати новації, їх визнання на ринку, перетворення новацій в інновації.

При цьому новації (нововведення) – це оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень, розробок чи експериментальних робіт у якій-небудь діяльності, спрямованих на підвищення ефективності.

Інноваційна спроможність промислового підприємства формується під впливом двох основних чинників: наявності відповідного рівня інноваційного потенціалу та інноваційної активності підприємства. Це пояснюється тим, що в основі ефективного розвитку будь-якого процесу лежить наявність достатньої кількості необхідних ресурсів, забезпечення сприятливих умов, а також активність самих суб'єктів даного процесу, які використовують дані ресурси. Перший фактор характеризує інноваційну спроможність промислового підприємства з точки зору наявності відповідних ресурсів і умов перебігу інноваційних процесів, другий – характеризує ступінь інтенсивності протікання відповідних процесів в економіці, в тому числі використання наявних ресурсів і умов.

За даними останнього звіту Всесвітнього економічного Форуму про глобальну конкурентоспроможність у 2012–2013 рр. Україна серед 144 країн посіла 73-є місце проти 82-го у 2011–2012 рр., а у 2010–2011 рр. – лише 89-е місце серед 133 країн проти 82-го місця у 2009–2010 рр. (72-ге місце у 2008–2009 рр.). Серед основних невикористаних можливостей особливу увагу слід приділити підіндексу «Інновації». За цим підіндексом у 2012–2013 рр. Україна посіла 71-ше місце у рейтингу, тоді як у 2010–2011 рр. він відповідав 63-му місцю проти 62-го у 2009–2010 рр. [3]. Можемо зробити висновок, що потрібна розробка дієвих механізмів стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств.

Під механізмом стимулювання інноваційної спроможності промислового підприємства розуміємо раціональне поєднання конкретних методів, форм, важелів та інструментів, а також відповідних правового, нормативного та інформаційного забезпечення, що сприяють поширенню та зростанню інноваційної спроможності, забезпечують стабільні показники розвитку підприємства, закладають основи для зростання його конкурентоспроможності на національному та світовому ринках.

Побудуємо механізм стимулювання інноваційної спроможності підприємств (рис. 1).

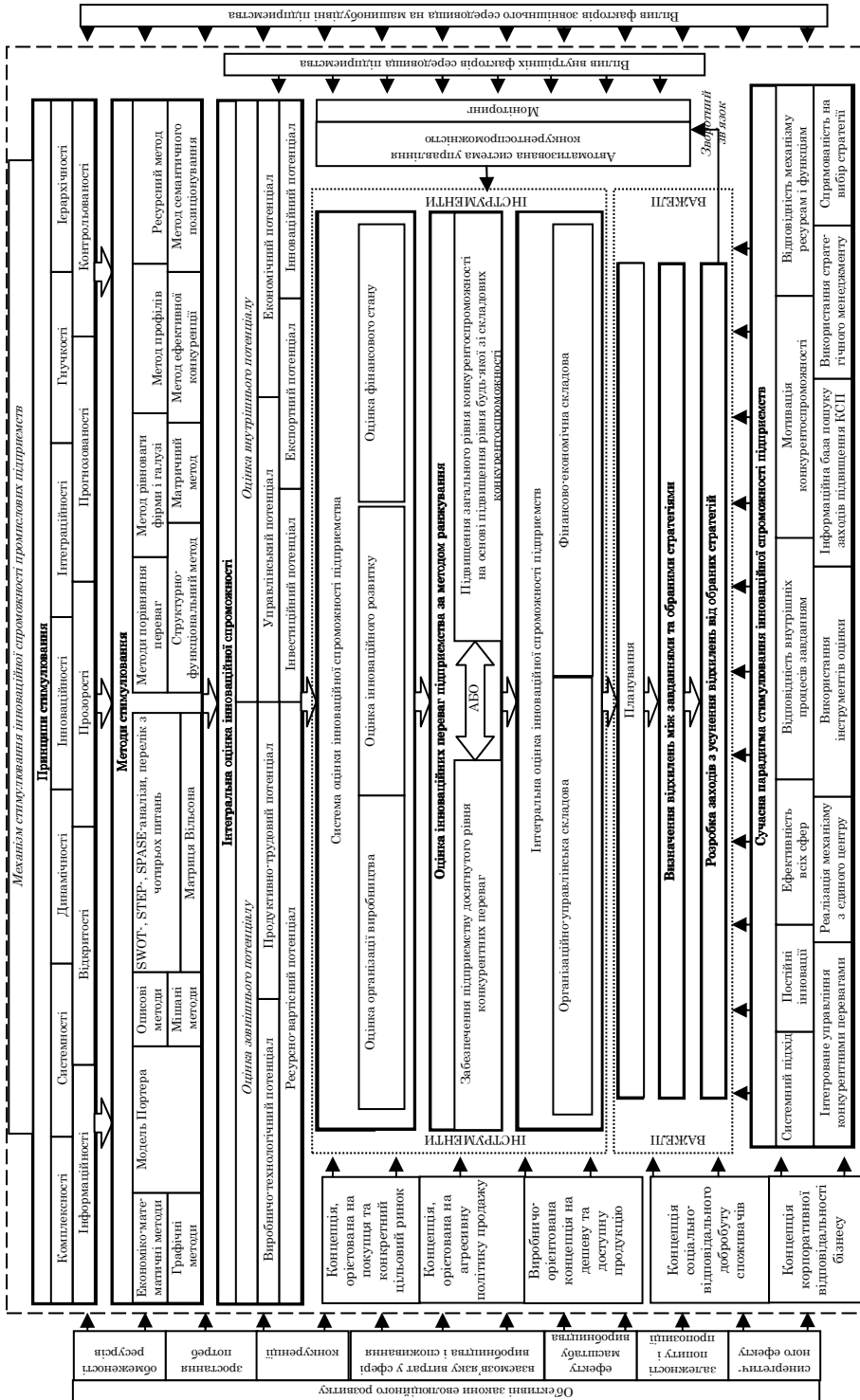

Рис. 1. Механізм стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств, авторська розробка

Формування механізму стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств має включати такі етапи:

1) оцінка передумов формування механізму стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств, в якому аналізується зовнішнє середовище за методами «перелік з чотирьох питань», матриця Вільсона, SWOT-, SPACE-, STEP-аналізи, визначаються фактори, що стримують формування механізмів, які сприяють його поширенню;

2) аналіз організації виробництва, інноваційного розвитку, фінансового стану промислового підприємства, який полягає у вивченні фінансової стійкості, ліквідності, рентабельності, дослідження ефективності інновацій, визначенні інтегрального показника оцінки, що включає організаційно-управлінську та фінансово-економічну складові;

3) вибір моделі стимулювання інноваційної спроможності підприємства залежно від виявлених відхилень;

4) моніторинг виконання поставлених цілей щодо стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств та забезпечення ресурсами.

Механізм стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств поєднує наступні взаємозалежні елементи, методи, важелі, інструменти, нормативно-правове та інформаційне забезпечення, принципи, моніторинг, парадигма інноваційного розвитку. У контексті сутності стимулюючого механізму розкриємо склад його елементів. До основних методів відносяться такі методи, як планування, модель Портера, SWOT-, SPACE-, STEP-аналізи, описові методи, економіко-математичні методи, графічні методи, метод порівняння переваг, структурно-функціональний метод, матричний метод, метод профілів, ресурсний метод. Інструментами є система оцінки зовнішнього та внутрішнього середовищ функціонування бізнес-процесів підприємств, оцінка інноваційних переваг, вивчення рівня задоволення клієнтів. Важелями є планування, визначення відхилень між завданнями і стратегіями, розробка заходів подолання відхилень. Механізм стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств ґрунтується на принципах, до яких відносять принцип комплексності, системності, інформативності, динамічності, відкритості, інноваційності, прозорості, інтеграційності, гнучкості, прогнозованості, ієрархічності. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення передбачає використання методик, наказів, розпоряджень, законів, кодексів у діяльності промислових підприємств, які сприяють розробці власних методичних підходів до оцінки інноваційних процесів, визначає правила поведінки з замовниками, конкурентами, постачальниками, забезпечує економічну і фінансову безпеку, автоматизує процеси управління, пошуку та обробки інформації. Моніторинг включає низку показників, за допомогою яких можна оцінити результативність механізму, вчасно виявити відхилення та запропонувати шляхи вирішення.

Відхилення аналізуються і набирається перелік заходів, спрямованих на їх усунення, пропонуються і розробляються відповідні рішення (виробничо-технологічні, ресурсно-вартісні, інвестиційні, інноваційні). Інтегральна оцінка стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств слугує в механізмі інструментом, оскільки завдяки включеним до неї показникам та їх

нормативним значенням, а також заходам чи обраним моделям розвитку може здійснюватися активізація адаптованості процесів промислових підприємств до зовнішніх умов. Процеси підвищення рівня інноваційної спроможності мають оцінюватись за допомогою налагодженої системи постійного моніторингу фактичних показників порівняно з нормативними.

Аналізуючи вище викладене, можна зробити такі **висновки**:

1) дані звіту Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність засвідчують необхідність розробки дієвих заходів зі стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств України;

2) механізм стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств має включати принципи, методи, інтегральну оцінку бізнес-процесів, інструменти, важелі та моніторинг;

3) механізм стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств формується під впливом об'єктивних законів еволюційного розвитку, політичної та економічної ситуації в країні;

4) оцінка інноваційної спроможності промислового підприємства повинна поєднувати в собі три блоки: оцінку організації виробництва, інноваційного розвитку та фінансового стану. А інтегральна оцінка має включати дві складові: фінансово-економічну та організаційно-управлінську;

5) запропонований механізм стимулювання інноваційної спроможності промислових підприємств сприятиме підвищенню ефективності діяльності промислового підприємства, а відтак його інноваційній спроможності та конкурентоспроможності.

1. *Бутенко А.І., Лазарєва Є.В.* Інноваційна спроможність суб'єктів підприємницької діяльності: Монографія / Ін-т проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. – Одеса: Фенікс, 2007. – 122 с.

2. *Гармашова О.П.* Інноваційна спроможність економіки України // Вісник СевНТУ: Збірник наук. праць. – Серія: Економіка і фінанси. – 2013. – Вип. 138. – С. 37–46.

3. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України у 2013 році. Назустріч економічному зростанню та процвітанню. – К.: Фонд «Ефективне управління», 2013. – 234 с.

4. *Ілляшенко С.М., Шипуліна Ю.С.* Факторний аналіз стану інноваційної культури підприємства // Економічний часопис–XXI. – 2014. – №3–4(1). – С. 31–34.

5. Конкурентний потенціал в системі управління підприємством: Монографія / За наук. ред. д-ра екон. наук., проф. В.М. Нижника. – Хмельницький: ХНУ, 2013. – 367 с.

6. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / Я.А. Жаліло, Я.Б. Базиліук, Я.В. Белінська, С.В. Давиденко, В.А. Комаров; Національний ін-т стратегічних досліджень; За ред. Я.А. Жаліло. – К.: Знання України, 2005. – 388 с.

7. Механізми підвищення конкурентного потенціалу промислових підприємств: Монографія / За наук. ред. д-ра екон. наук., проф. В.М. Нижника, канд. екон. наук., доц. М.В. Ніколайчука. – Хмельницький: ХНУ, 2013. – 347 с.

8. *Нижник І.В.* Управління конкурентоспроможністю промислових підприємств: методи та механізми підвищення: Монографія / За наук. ред. д-ра екон. наук., проф. М.П. Войнаренка. – Хмельницький: ХНУ, 2012. – 219 с.

9. *Поліневич О.М.* Механізми адаптації бізнес-процесів промислових підприємств до нової економіки: Монографія. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2014. – 448 с.

10. *Смолінська Н.В.* Методичні підходи до оцінювання рівня інноваційної спроможності підприємства // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – №4, Т. 1. – С. 211–221.

Стаття надійшла до редакції 29.09.2014.